

Förbättrad utslussning från sluten ungdomsvård

Till justitieutskottet

Justitieutskottet beslutade den 12 april 2011 att ge socialutskottet möjlighet att yttra sig över proposition 2010/11:107 Förbättrad utslussning från sluten ungdomsvård samt de motioner som kunde komma att väckas med anledning av propositionen.

Socialutskottet begränsar yttrandet till att avse avsnitt 5.1 i propositionen samt de frågor som tas upp i motionerna Ju14 (S) yrkandena 1 och 2 samt Ju13 (SD) yrkande 3.

Utskottets överväganden

Propositionen

Regeringen konstaterar i propositionen att ungdomar som döms till påföljden slutna ungdomsvård har gjort sig skyldiga till mycket allvarlig brottslighet. Påföljden avtjänas vid särskilda ungdomshem och är lägst 14 dagar och högst fyra år. Enligt regeringen är övergången från ungdomshem till ett liv i frihet en kritisk period då risken för återfall i brott är hög. Regeringen konstaterar vidare att verkställighetsplaneringen och utslussningsarbetet har brister, bl.a. upprättas en fjärdedel av behandlingsplanerna utan socialtjänstens medverkan och cirka en tredjedel av de dömda saknar planerad utslussning. För att åtgärda vissa brister inom verksamhetsplanering och utslussningsarbete när det gäller särskilda ungdomshem föreslår regeringen ett antal åtgärder som ska förbättra verkställigheten och öka möjligheterna till successiv utslussning under kontrollerade former.

Regeringen föreslår att det i lag regleras att en individuellt utformad verkställighetsplan ska upprättas för den dömda. Så långt som det är möjligt ska planen tas fram i dialog med den dömda. Förutom behandlingsbehov ska även t.ex. utbildning och boende planläggas. Det är Statens institutionsstyrelse som ska planlägga och genomföra verkställigheten efter samråd med socialtjänsten på den dömdes hemort. Statens institutionsstyrelses ansvar för hela verkställigheten tydliggörs. Samtidigt betonar regeringen att en väl planerad och genomförd verkställighet förutsätter ett nära samarbete mellan institutionsstyrelsen och socialtjänsten, särskilt för att säkerställa att de åtgärder som vidtagits under verkställigheten kan fortsätta efter frigivningen. Den dömda ska under den senare delen av verkställigheten förberedas för ett liv i frihet genom konkreta åtgärder. Enligt regeringen bör det i normalfallet innebära att det under utslussningen görs någon form av kvalificerad insats utanför det särskilda ungdomshemmet. Förberedelserna kan röra olika områden, t.ex. utbildning, praktik, bostad eller fritidsaktiviteter.

Ändringarna, som huvudsakligen görs i lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård, föreslås träda i kraft den 1 augusti 2011.

Motionerna

I motion 2010/11:Ju14 av Kerstin Haglö m.fl. (S) begärs tillkännagivanden om att även lyfta in vård- och skolperspektivet i Statens institutionsstyrelses samverkan med andra myndigheter (yrkande 1) samt om en översyn av hur systemet med särskilt kvalificerade kontaktpersoner genomförts i kommunerna (yrkande 2). Mot bakgrund av att många av de ungdomar som

tas om hand inom den slutna ungdomsvården mår psykiskt dåligt, har missbruksproblem eller har behov av fortsatta studier, anser motionärerna att samarbetet med hälso- och sjukvården samt skolan behöver utvecklas.

I motion 2010/11:Ju13 av Margareta Sandstedt och Kent Ekeröth (SD) begärs i yrkande 3 ett tillkännagivande om att behandlingsplaner och åtgärder helt ska tas fram genom myndigheternas försorg och inte genom en dialog med den dömda.

Socialutskottets ställningstagande

Vid socialutskottets sammanträde den 28 april 2011 redogjorde generaldirektör Ewa Persson Göransson, Statens institutionsstyrelse, för myndighetens verksamhet bl.a. när det gäller ungdomar som döms till slutna ungdomsvård.

Förslagen i proposition 2010/11:107 syftar till att förbättra förutsättningarna för Statens institutionsstyrelse att bedriva ett strukturerat, intensifierat och kontrollerat utslussningsarbete för ungdomar som döms till slutna ungdomsvård. Socialutskottet ställer sig bakom förslagen om att verkställighetsplanen ska vara individuellt utformad och att Statens institutionsstyrelse ska planlägga och genomföra verkställigheten efter samråd med socialtjänsten på den dömdes hemort. Härigenom ökar enligt socialutskottets mening möjligheterna till successiv utslussning under kontrollerade former, och man säkerställer att de åtgärder som vidtagits under verkställigheten kan fortsätta efter frigivningen. Socialutskottet anser således att propositionen i dessa delar bör tillstyrkas.

När det gäller ett motionsyrkande om att samarbetet med skolan samt hälso- och sjukvården behöver utvecklas konstaterar socialutskottet att den dömda, enligt regeringens förslag till 18 a § lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård, ska förberedas för ett liv i frihet genom konkreta åtgärder. I propositionen (s. 16) anges utbildning som ett exempel på en sådan konkret åtgärd som kan komma i fråga. När det gäller Statens institutionsstyrelses samverkan med hälso- och sjukvården vill socialutskottet understryka vikten av att en sådan samverkan fungerar väl. Statens institutionsstyrelses ansvar för att tillgodose de dömdas behov av stöd och vårdinsatser begränsas emellertid av den s.k. normaliseringsprincipen, som innebär att det är de ordinarie myndigheterna som primärt ansvarar för de dömdas behov av t.ex. hälso- och sjukvård. I detta fall är det således sjukvårdshuvudmännen som har det primära ansvaret för hälso- och sjukvård när det gäller de ungdomar som döms till slutna ungdomsvård. Av de skäl som nu har anförts bör motion Ju14 (S) yrkande 1 avstyrkas.

Systemet med särskilt kvalificerade kontaktpersoner enligt 3 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) har gällt sedan den 1 januari 2007. Mot bakgrund av den relativt korta tid som systemet varit i kraft anser socialutskot-

tet inte att riksdagen bör ta något initiativ till en översyn. Socialutskottet utgår från att regeringen noga följer utvecklingen på området. Motion Ju14 (S) yrkande 2 bör därför avstyrkas.

Socialutskottet delar regeringens bedömning att verkställighetsplanen, så långt som det är möjligt, ska tas fram i dialog med den dömde. Motion Ju13 (SD) yrkande 3 bör därför avstyrkas.

Stockholm den 3 maj 2011

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (C), Lena Hallengren (S), Mats Gerdau (M), Jan R Andersson (M), Christer Engelhardt (S), Margareta B Kjellin (M), Ann Arleklo (S), Isabella Jernbeck (M), Lennart Axelsson (S), Barbro Westerholm (FP), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Anders W Jonsson (C), Anders Andersson (KD), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V) och Magnus Ehrencrona (MP).

Avvikande meningar

1. Förbättrad utslussning från slutna ungdomsvård (S, MP, V)

Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Eva Olofsson (V) och Magnus Ehrencrona (MP) anför:

Vi välkomnar och ställer oss bakom en lagreglering om en individuellt utformad verkställighetsplan som även betonar att det krävs ett nära samarbete med socialtjänsten. Vi anser emellertid att man även behöver utveckla samarbetet med sjuk- och hälsovården eftersom många av de ungdomar som finns inom den slutna ungdomsvården mår psykiskt dåligt eller har missbruksproblem. Barn- och ungdomspsykiatri har i detta sammanhang en viktig roll både under den tid som den unge befinner sig i ungdomsvården och under tiden därefter. Vi menar att det är viktigt att regeringen lyfter in vårdperspektivet och ser till att samarbetet stärks även på detta område.

Vi anser att det även finns ett stort behov av att lyfta in skolan i samarbetet. Många av de unga som slussas ut återkommer till skolan och har ett stort behov av fortsatta studier. Vi menar att regeringen på ett bättre sätt måste fundera på hur skolan ska vara med i samarbetet.

Avsikten med reformen med särskilt kvalificerade kontaktpersoner var att tillgodose ungas behov av särskilt stöd och vägledning för att motverka risken för missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. Vi anser att dessa kontaktpersoner skulle kunna vara särskilt behjälpliga när det gäller unga som behöver stöd och kontakt och som befinner sig i verkställighet av slutna ungdomsvård. Vi konstaterar i detta sammanhang att det ännu inte har gjorts någon utvärdering av reformen. Samtidigt som regeringen genom förslagen i propositionen skapar ökade kontrollmöjligheter i form av elektronisk övervakning anser vi att man borde ta ett helhetsgrepp kring stödet till unga. Vi anser att regeringen snarast bör se över hur reformen med särskilt kvalificerade kontaktpersoner genomförts i kommunerna.

Med det anförda anser vi att motion Ju14 (S) yrkandena 1 och 2 bör tillstyrkas.

2. Förbättrad utslussning från slutna ungdomsvård (SD)

Per Ramhorn (SD) anför:

Jag anser att den dömde har ett behov av en individuellt utformad verkställighetsplan men motsätter mig att planen ska tas fram i dialog med den dömde. Detta skulle lägga ett alltför stort ansvar på en ung människa som saknar mognad och kunskap om sitt eget tillstånd. Däremot anser jag att fakta kring den dömde bör hämtas in från familj, skola, socialtjänst, polis,

läkare eller andra likvärdiga kontakter där en sammanställning av problematiken bör tas i beaktande då man formar verkställighetsplanen. Det är enligt min mening av största vikt att planen innehåller konkreta åtgärder som är individuellt anpassade. Jag anser således att motion Ju13 (SD) yrkande 3 bör tillstyrkas.